

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Vlasty Formánkové, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudce Vladimíra Sládečka ve věci stěžovatelky **GRANDHOTEL PUPP Karlovy Vary, akciová společnost**, se sídlem Mírové náměstí 2, 360 01 Karlovy Vary, zastoupené Mgr. Ondřejem Burešem, advokátem se sídlem Na Příkopě 22, 110 00 Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2013 č. j. 25 Cdo 2680/2012-230 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2011 č. j. 13 Co 402/2011-201, za účasti **Nejvyššího soudu a Městského soud v Praze** jako účastníků řízení a **České republiky - Ministerstva financí**, se sídlem Letenská 15, Praha 1, **za kterou jedná Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových**, územní pracoviště v hl. m. Praze, se sídlem v Praze 2, Rašínovo nábřeží 42, jako vedlejšího účastníka řízení, t a k t o:

Ústavní stížnost se zamítá.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Skutkové okolnosti případu

1. Dne 24. 10. 2013 obdržel Ústavní soud včas podanou ústavní stížnost, kterou se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena její základní práva garantovaná čl. 1 a čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z obsahu napadených rozhodnutí a příslušeného spisového materiálu Ústavní soud zjistil následující skutečnosti.

3. Rozhodnutím ministryně obchodu a cestovního ruchu České republiky č. 65822/1990 ze dne 20. 12. 1990, vydaným podle ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku, byl ke dni 31. 12. 1990 zrušen bez likvidace státní podnik Grandhotel PUPP Karlovy Vary a jeho hmotný majetek byl dnem 1. 1. 1991 vložen do akciové společnosti s obchodním názvem GRANDHOTEL PUPP Karlovy Vary, akciová společnost (dále jen „stěžovatelka“). Jak plyne z výpisu z katastru nemovitostí přiloženého ve spisu Okresního soudu v Karlových Varech sp. zn. 15 C 335/98 na č. l. 80 a 81, předmětné rozhodnutí bylo též nabývacím titulem k vlastnictví stavby čp. 37 s parcelou č. 225 v k. ú. Karlovy Vary (dále jen „hotel Atlantic“).

4. Dnem 1. 4. 1991 nabyly účinnosti zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (dále jen „zákon č. 87/1991 Sb.“ nebo „zákon o mimosoudních rehabilitacích“) a zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby (dále jen „zákon č. 92/1991 Sb.“ nebo „zákon o velké privatizaci“)

5. Výzvou ze dne 22. 9. 1991, doručenou dne 25. 9. 1991, vyzvala paní L. K. stěžovatelku podle zákona č. 87/1991 Sb. k vydání hotelu Atlantic.

6. Dne 20. 3. 1992 (č. j. 50/FD/235/92) schválilo Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci České republiky (dále jen „Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci“) privatizační projekt stěžovatelky č. 2920. Předmětem privatizace byla účast státu na podnikání stěžovatelky (srov. § 9 zákona č. 92/1991 Sb.), tedy její akcie ve vlastnictví státu. V seznamu majetku akciové společnosti, jenž byl součástí privatizačního projektu, je uveden i hotel Central s dependancí Atlantic s poznámkou, že byla podána výzva k jeho vydání, která se zatím jeví jako neoprávněna. V rámci údajů o tom, jakým způsobem stát majetek akciové společnosti nabyl, je u hotelu Atlantic uvedeno: „v roce 1946 zavedena národní správa podle zák. č. 5/1945 Sb.“ a dále: „v roce 1950 podle zák. č. 125/1948 Sb. ve spojení s vyhl. min. zdravotnictví č. 1656/1950 Ú. 1. vloženo vlastnické právo pro Čs. stát – podnik Československé státní lázně a zřídla v Praze“.

7. Ještě v průběhu níže popsaného soudního řízení převedla stěžovatelka kupní smlouvou ze dne 27. 12. 1995 hotel Atlantic na společnost ATLAS IMMOBILIA, s. r. o., se sídlem Ječná 518/32, Praha 2, zapsanou do obchodního rejstříku dne 18. 12. 1995, za kupní cenu 20 500 000 Kč. Vklad vlastnického práva byl povolen Katastrálním úřadem v Karlových Varech s právními účinky ke dni 29. 12. 1995.

8. Žalobou podanou dne 31. 3. 1992 uplatnila paní L. K. svůj restituční nárok u soudu. Stěžovatelka se v řízení před obecnými soudy bránila s poukazem na skutečnost, že hotel Atlantic nelze vydat z důvodu překážky formulované v ustanovení čl. II odst. 2 zákona č. 116/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto ustanovení věc nebylo možné vydat, „*byla-li po 1. říjnu 1991 nabyta do vlastnictví jiné osoby než státu nebo byl-li schválen ohledně takové věci privatizační projekt nebo vydáno rozhodnutí o její privatizaci*“. Stěžovatelka měla za to, že výzva paní L. K. ze dne 22. 9. 1991 nemohla mít až do účinnosti zákona č. 116/1994 Sb. žádné účinky, neboť paní L. K. se mohla stát osobou oprávněnou až podle tohoto zákona (tedy od 1. 7. 1994), který rozšířil předmět restitučních zákonů i o tzv. židovský majetek. Proto v době schválení privatizačního projektu neexistovala překážka ve smyslu blokačního ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 92/1991 Sb. a naopak vydání nemovitosti v roce 1994 již bránila překážka platně schváleného privatizačního projektu.

9. Po opakované kasaci ve věci vydaných rozhodnutí daly soudy za pravdu paní L. K., když byla rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 8. 9. 2000 sp. zn. 15 C 335/1998 stěžovatelce uložena povinnost uzavřít se žalobkyní dohodu o vydání předmětné nemovitosti. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 12. 2000 č. j. 10 Co 1045/2000-400. Usnesením Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 97/01 ze dne 26. 4. 2001 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu uvedená v tomto rozhodnutí jsou veřejně dostupná na <http://nalus.usoud.cz>) byla odmítnuta ústavní stížnost stěžovatelky proti těmto rozhodnutím. Odmítnuto bylo i současně

podané dovolání stěžovatelky, a to usnesením Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2001 sp. zn. 28 Cdo 1074/2001.

10. Obecné soudy dospěly k závěru, že na danou věc lze aplikovat zákon č. 87/1991 Sb., ve spojení se zákonem č. 116/1994 Sb., přičemž zohlednily závěry Ústavního soudu ohledně účinků podání výzvy k vydání věci oprávněnou osobou podle zákona č. 87/1991 Sb., vyjádřené v nálezu sp. zn. IV. ÚS 310/98 ze dne 12. 10. 1998. Paní L. K. tedy uplatnila svůj nárok ve lhůtě a před schválením privatizačního projektu. Argumentaci čl. II odst. 2 zákona č. 116/1994 Sb. obecné soudy odmítly s poukazem na skutečnost, že tam uvedená překážka vydání se neuplatní, neboť předmětný majetek nemohl být v tomto případě platně privatizován z důvodu uvedeného v ustanovení § 3 zákona č. 92/1991 Sb. Ze strany stěžovatelky došlo k porušení zákona č. 92/1991 Sb., když nerespektovala jeho blokační ustanovení § 3 a majetek, na nějž byl vznesen restituční nárok, zařadila do soupisu jejího majetku, který byl následně privatizován. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 92/1991 Sb. je stejného charakteru jako § 9 zákona č. 87/1991 Sb., jednalo se o neplatné právní úkony související s privatizací, a je proto na žalované společnosti, aby nemovitost vydala. Neplatným byl i následný převod nemovitosti na společnost ATLAS IMMOBILIA, s. r. o. V návaznosti na tato rozhodnutí byla mezi stěžovatelkou a paní L. K. dne 21. 11. 2001 uzavřena dohoda o vydání hotelu Atlantic podle zákona o mimosoudních rehabilitacích.

11. Stěžovatelka se žalobou podanou dne 20. 3. 2002 domáhala proti České republice – Ministerstvu financí (dále jen „vedlejší účastník“) zaplacení částky 20 500 000 Kč se 7% úrokem z prodlení z titulu náhrady škody dle ustanovení § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“). Tvrdila, že nesprávním postupem Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci byl do privatizace zahrnut i majetek zatížený restitučními nároky, jenž musel být následně vydán restituentce, v důsledku čehož došlo ke snížení hodnoty jí vlastněného majetku. Zároveň jí byla způsobena škoda ve výši 20 500 000 Kč, jež odpovídala částce, kterou stěžovatelka nemohla získat prodejem hotelu Atlantic (resp. kterou musela vrátit).

12. Obvodní soud pro Prahu 1 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 20. 4. 2011 č. j. 21 C 33/2002-175 žalobu stěžovatelky zamítl. Nejdříve zrekapituloval závěry obecných soudů rozhodujících ve věci restitučního nároku. Dále odmítl tvrzení stěžovatelky, že hotel Atlantic byl do privatizace zahrnut v důsledku pochybení Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci. Uvedl, že dle § 7 zákona č. 92/1991 Sb. za vypracování návrhu privatizačního projektu odpovídá zakladatel, potažmo i stěžovatelka, která projekt vypracovávala. Stěžovatelka tudíž neměla předmětný majetek zahrnout do privatizačního projektu. Dle soudu se jí nepodařilo prokázat předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu ve smyslu ustanovení § 420 občanského zákoníku. Předně neprokázala, že Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci, jakožto právní předchůdce vedlejšího účastníka, porušilo nějakou právní povinnost, neboť tu porušila především sama stěžovatelka. Jestliže tedy prodala hotel Atlantic, který musela následně znovu koupit, aby jej mohla vydat oprávněné osobě, jednalo se o transakce, které měly původ v nesprávné privatizaci zapříčiněné stěžovatelkou. Stěžovatelce nevznikla žádná škoda, neboť disponovala s majetkem, který nepatřil do její majetkové podstaty. Z tohoto důvodu žalobu zamítnul.

13. Městský soud v Praze (dále též „odvolací soud“) napadeným usnesením ze dne 14. 12. 2011 č. j. 13 Co 402/2011-201 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, avšak

upravil některé jeho závěry. Upřesnil, že v daném případě nebyl privatizován majetek stěžovatelky, nýbrž majetková účast státu na podnikání stěžovatelky. Stěžovatelce dal za pravdu, že za privatizaci odpovídalo Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci. Uvedl, že akcie odpovídající hodnotě hotelu Atlantic bylo možné považovat za majetek vyloučený z privatizace (§ 3 odst. 2 zákona č. 92/1991 Sb.). Prodej akcií představujících majetkovou účast státu odpovídající hodnotě hotelu Atlantic považoval podle § 39 občanského zákoníku pro rozpor s ustanovením § 3 odst. 2 zákona č. 92/1991 Sb. za neplatný. Tyto akcie však v rámci privatizace nekoupila samotná akciová společnost, a proto jí nemohla vzniknout škoda. Ta jí nemohla vzniknout ani z titulu vrácení kupní ceny za hotel, protože předmětná kupní smlouva byla neplatná podle § 39 občanského zákoníku, a to pro rozpor s blokačním ustanovením § 9 zákona č. 87/1991 Sb. Vrácení kupní ceny tudíž představovalo pouze vydání bezdůvodného obohacení. Stěžovatelka tudíž dle odvolacího soudu neprokázala ani vznik škody, ani příčinnou souvislost.

14. Stěžovatelka se proti těmto rozhodnutím dovolala k Nejvyššímu soudu. Předložila mu k posouzení otázku, zda akciová společnost, jež vznikla coby „právní produkt privatizace majetku státu“, je povinna sama (a s dopadem do majetkových poměrů akcionářů) nést snížení svého majetkového stavu, tedy škodu, jejíž příčinou je porušení právních povinností a špatné rozhodnutí státu jako vlastníka.

15. Nejvyšší soud stěžovatelčino dovolání usnesením ze dne 30. 7. 2013 č. j. 25 Cdo 2680/2012-230 jako nepřipustné odmítl. Konstatoval, že z ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 92/1991 Sb. a § 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. vyplývá, že hotel Atlantic nemohl být na základě schváleného privatizačního projektu platně převeden do vlastnictví stěžovatelky. Tím, že právní úkon převodu, resp. v daném případě vkladu do majetkové podstaty nově vznikající akciové společnosti, byl od počátku absolutně neplatným právním úkonem z důvodu řádně uplatněného restitučního nároku, nemohlo dojít ke vzniku škody na straně stěžovatelky ve výši hodnoty předmětné nemovitosti, jelikož ji nikdy nenabyla do vlastnictví, a tudíž ji ani nemohla platně převést kupní smlouvou na třetí osobu. Musela-li stěžovatelka vrátit částku, kterou přijala jako kupní cenu za nemovitost, s níž nebyla oprávněna disponovat, šlo o vydání bezdůvodného obohacení, jež nepředstavuje vznik škody na její straně.

II.

Argumentace stěžovatelky a vyjádření ostatních účastníků řízení

16. Stěžovatelka ve své ústavní vyjadřuje přesvědčení, že rozhodnutím o schválení privatizačního projektu plně přejal za privatizační projekt odpovědnost stát v pozici majoritního vlastníka a zakladatele, přičemž k témuž závěru dospěl i odvolací soud. V důsledku pochybení státu byl majetek stěžovatelky v privatizačním projektu uměle nadhodnocen (o hotel Atlantic), a jí (a zejména jejím akcionářům) tak byla způsobena škoda rovnající se úbytku hodnoty základního jmění společnosti, o kterou byl majetek společnosti uměle nadhodnocen. Akcionáři společnosti tak byly dle jejího názoru poškozeny a de facto od počátku podvedeny v hodnotě jejich majetku. Škoda byla stěžovatelkou vyčíslena na částku 20 500 000 Kč, neboť za tuto cenu mohla předmětnou nemovitost odprodat společnosti ATLAS IMMOBILIA s. r. o. na základě kupní smlouvy ze dne 27. 12. 1995.

17. Obecné soudy měly dle stěžovatelky povinnost poskytnout ochranu jejímu vlastnickému právu, což však neučinily. Tímto jejich postupem došlo k porušení základní zásady rovnosti v právech ve smyslu čl. 1 Listiny, kdy na jedné straně stát prostřednictvím soudní moci přiznal paní L. K. vlastnické právo k hotelu Atlantic, a na druhé straně byl majetek odebrán z vlastnictví stěžovatelky, aniž by bylo vzniklé zmenšení majetku státem kompenzováno. Stěžovatelka se domnívá, že na absenci kompenzace protiprávního jednání státu je možno nahlížet i optikou čl. 11 odst. 4 Listiny, jež stanovuje možnost vyvlastnění nebo nuceného omezení vlastnického práva pouze ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. V situaci, kdy bylo jednomu subjektu spravedlivě přiznáno vlastnické právo cestou protiprávního odejmutí vlastnictví jinému oprávněnému subjektu zcela bez jakékoliv náhrady, jedná se o postup nesprávný, jenž je v rozporu s veřejným zájmem na spravedlivém uspořádání a rovnosti práv. Postupem faktického snížení majetku společnosti o hodnotu hotelu Atlantic byla rovněž nenapravitelně narušena i právní jistota jejich akcionářů, kteří se domnívali, že jsou vlastníky akcií společnosti s majetkem a hodnotou uvedenou ve státem schváleném privatizačním projektu. Tato důvěra však byla posléze vyvrácena rozhodnutím soudní moci, jež privatizační projekt garantovaný státem označila za nesprávný. Ze všech těchto důvodů stěžovatelka navrhuje zrušení napadených rozhodnutí.

18. Ústavní soud vyzval podle ustanovení § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) účastníky a vedlejšího účastníka řízení k vyjádření ve věci.

19. Městský soud v Praze ve svém vyjádření předně rekapituluje nosné důvody svého rozhodnutí, jakož i rozhodnutí odvolacího soudu. Pokud jde o výhrady stěžovatelky obsažené v ústavní stížnosti, odkazuje na odůvodnění svého rozsudku, na němž trvá a pokládá je za správné.

20. Nejvyšší soud se vyjádřil v tom smyslu, že stěžovatelka namítá porušení svých ústavních práv pouze v obecné rovině, ve skutečnosti však pouze opakuje svůj názor o důvodnosti žaloby a předkládá argumenty podústavního práva, s nimiž se soudy všech stupňů již vypořádaly. Skutečnost, že odmítá závěr soudů, dle něhož jí nesprávným zahrnutím majetku, jenž byl později vydán oprávněné osobě, do privatizačního projektu žádná škoda nevznikla, opodstatněnost ústavní stížnosti nezakládá.

21. Vedlejší účastník se ztotožňuje se závěry obecných soudů a rovněž má za to, že stěžovatelce žádná škoda nevznikla. Zdůrazňuje, že stěžovatelka od počátku věděla o vzneseném restitučním nároku, proto napadená rozhodnutí nijak nezasáhla do jejích práv.

22. V replice doručené Ústavnímu soudu dne 22. 9. 2014 stěžovatelka oznamuje, že trvá na své argumentaci obsažené v podané ústavní stížnosti.

23. Ve smyslu § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci.

III.

Posouzení formálních požadavků k projednání stížnosti

24. Dříve, nežli Ústavní soud přikročil k meritornímu posouzení ústavní stížnosti, přezkoumal splnění procesních podmínek řízení a shledal, že ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*), neboť stěžovatelka využila všechny zákonné prostředky k ochraně svého práva. Ústavní stížnost byla podána včas stěžovatelkou, která byla účastníkem řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí napadené v ústavní stížnosti. Stěžovatelka je náležitě právně zastoupena a Ústavní soud je k projednání věci příslušný.

IV.

Posouzení odůvodněnosti ústavní stížnosti

25. Ústavní soud po prostudování poskytnutého spisového materiálu a argumentace stěžovatelky došel k závěru, že ústavní stížnost není důvodná.

IV/1

Obecné principy

26. Ústavní soud předem zdůrazňuje, že v řízení o ústavních stížnostech se jako soudní orgán ochrany ústavnosti [čl. 83 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“)] omezuje toliko na posouzení, zda rozhodnutími obecných soudů nebo postupem předcházejícím jejich vydání nebyla porušena základní práva a svobody.

27. Podle čl. 11 odst. 1 Listiny má každý právo vlastnit majetek a vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Z tohoto ustanovení plyne povinnost veřejné moci jednat tak, aby do vlastnického práva jednotlivce sama nezasahovala, ale rovněž povinnost poskytnout vlastníkově ochranu v případě, kdy je jeho vlastnické právo rušeno či omezováno ze strany třetích subjektů [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 3481/10 ze dne 15. 3. 2011 (N 45/60 SbNU 513)].

28. Ve vztahu k restitucím Ústavní soud ustáleně judikuje, že navrácení majetku původním vlastníků, příp. jejich právním nástupcům, je vedené snahou demokratického právního státu zmírnit křivdy způsobené totalitním režimem, a představuje tudíž legitimní cíl ochrany zákonnosti právních vztahů a socio-ekonomického vývoje společnosti. Jestliže takovým aktem současně dochází k zániku vlastnického práva povinných osob, nejde o vyvlastnění, na které by se vztahovala ochrana podle čl. 11 Listiny, nýbrž o zvláštní soukromoprávní sankci za nabytí věci v rozporu s právními předpisy nebo za protiprávní zvýhodnění v podmínkách totalitního režimu popírajícího základní lidská práva a svobody, v této souvislosti zejména právo vlastnické [srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 575/05 ze dne 28. 2. 2006 (U 1/40 SbNU 765)].

29. Restituci je tedy třeba chápat jako odstranění protiprávnosti při převodu vlastnictví, případně protiprávního zásahu do vlastnického práva, a to navrácením věci do původního právního vztahu, vyvlastnění je naproti tomu nuceným odejmutím vlastnického práva ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Důvodem restituce je výlučně protiprávnost, zatímco důvodem vyvlastnění je veřejný zájem, tj. pojem odlišný. Restituce tudíž není nuceným odejmutím vlastnictví, nýbrž povinností obnovit původní právní stav [srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 33/10 ze dne 23. 4. 2013 (N 62/69 SbNU 177; 154/2013 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 16/93 ze dne 24. 5. 1994 (N 25/1 SbNU 189; 131/1994 Sb.) nebo rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Pincová a Pinc proti České republice* ze dne 5. 11. 2002 č. 36548/97, § 49].

30. Dle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Dodatkový protokol“) má každá fyzická nebo právnická osoba právo pokojně užívat svůj majetek a nikdo nemůže být tohoto majetku zbaven s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. Integrální součástí ochrany majetkových práv ve smyslu poslední zmíněného ustanovení je i ochrana legitimního očekávání.

31. Případné zbavení majetku ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu musí být v souladu se zásadou proporcionality, tj. musí být dosažena spravedlivá rovnováha mezi protichůdnými zájmy. Přiměřenost zásahu do majetkových práv jednotlivce třeba posuzovat podle konkrétních okolností každého jednotlivého případu. Při posuzování naplnění spravedlivé rovnováhy je potřeba hodnotit, za jakých okolností stěžovatelé majetek nabyli a podmínky tehdejší transakce (včetně toho, zda byli nabyvatelé při nabytí majetku v dobré víře), zda bylo zbavení majetku kompenzováno, ale taktéž „sociální“ ohledy na současnou situaci stěžovatelů (srov. např. zmiňovaný rozsudek *Pincová a Pinc proti České republice*, rozsudek ve věci *Zich a ostatní proti České republice* ze dne 18. 7. 2006, č. 48548/99, nebo také Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1296).

32. Dle čl. 4 Ústavy jsou k ochraně základních práv a svobod povolány především obecné soudy. Děje se tak především skrze ústavně konformní výklad podústavního práva. Obecné soudy tudíž mají povinnost interpretovat jednotlivá zákonná ustanovení v první řadě z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod. Tuto povinnost lze dovozovat rovněž z práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

33. Ústavnímu soudu vzhledem k jeho postavení nepřísluší do rozhodovacího procesu obecných soudů zasahovat a přehodnocovat jejich závěry, aniž by rozhodnutí obecných soudů byla projevem svévole, tedy výrazem zjevného faktického omylu či excesu logického, nebo byla **v extrémním rozporu** s principy spravedlnosti [viz například nálezy sp. zn. III. ÚS 224/98 ze dne 8. 7. 1999 (N 98/15 SbNU 17) či sp. zn. III. ÚS 150/99 ze dne 20. 1. 2000 (N 9/17 SbNU 73)].

IV/2

Aplikace obecných principů na projednávaný případ

34. V dané věci musel Ústavní soud odpovědět na otázku, zda jsou závěry obecných soudů ohledně neexistence odpovědnosti za škodu ústavně právně udržitelné, a nevybočují ze zásad spravedlivého procesu, resp. zda v důsledku nich nedošlo k tvrzenému zásahu do základních práv stěžovatelky.

35. Stěžovatelka v řízení před obecnými soudy opírala svůj nárok na náhradu škody o skutečnost, že v důsledku nesprávného postupu Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci při privatizaci mělo dojít ke snížení hodnoty jejího majetku. Současně jí měla vzniknout škoda ve výši 20 500 000 Kč, neboť za tuto částku musela znovu odkoupit hotel Atlantic od společnosti ATLAS IMMOBILIA s. r. o., aby jej mohla vydat restituentce.

36. Ústavní soud považuje právní názor obecných soudů, dle něhož stěžovatelka nemohla vyvozovat nárok na náhradu škody z povinnosti vrátit kupní ceny společnosti ATLAS IMMOBILIA s. r. o., za ústavně konformní a náležitě odůvodněný. Jak ve svém rozsudku konstatoval již odvolací soud, v době uzavření smlouvy se na stěžovatelku vztahovalo blokační ustanovení § 9 zákona č. 87/1991 Sb. Dle tohoto ustanovení bylo povinné osobě od účinnosti zákona č. 87/1991 Sb. (tj. 1. 4. 1991) zapovězeno převést věc, na níž byl vznesen restituční nárok, do vlastnictví jiné osoby. Blokace byla koncipována až do doby pravomocného rozhodnutí o restitučním nároku fyzické osoby, tj. v tomto případě do 4. 12. 2000 [viz nález sp. zn. IV. ÚS 536/98 ze dne 8. 2. 2000 (N 21/17 SbNU 153)]. Stěžovatelka jako povinná osoba obdržela výzvu k vydání hotelu Atlantic dne 25. 9. 1991, následně byl proti ní dne 31. 3. 1992 uplatněn nárok u soudu. V době prodeje hotelu Atlantic bylo její dispoziční právo k předmětné nemovitosti nepochybně omezeno (§ 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb.). Argumentace stěžovatelky založená na konstrukci, dle níž ke vzniku škody došlo v důsledku nutnosti odkoupit hotel Atlantic zpátky od společnosti ATLAS IMMOBILIA s. r. o., resp. v důsledku nemožnosti jej prodat za dohodnutou cenu, je tudíž zjevně neudržitelná.

37. Obstojí proto i názor odvolacího soudu, dle něhož v dané věci chybí příčinná souvislost mezi takto vymezenou škodou a jednáním státu jako garantu privatizačního projektu. Ústavní soud dodává, že stát jako schvalovatel privatizačního projektu nezaručoval, že se nárok oprávněné osoby ukáže být neoprávněným. O oprávněnosti nároku mohl rozhodnout pouze soud. Z těchto důvodů nelze ani přisvědčit tvrzení stěžovatelky, že nemovitost převedla v dobré víře, resp. že měla v dobré víře za to, že nemovitost může zhodnocovat a prostředky za ní získané investovat. Jestliže byl přímo proti ní vznesen restituční nárok, o němž nebylo pravomocně rozhodnuto, nemohl uvedený privatizační projekt založit její dobrou víru, že může s majetkem volně disponovat. Uvedený výklad obecných soudů lze z těchto důvodů bezezbytku akceptovat.

38. Přestože se obecné soudy vypořádaly s otázkou, zda mohla předmětná transakce založit vznik škody na straně stěžovatelky, Ústavní soud nemohl přehlédnout, že opomněly věnovat dostatečnou pozornost tvrzení, že v důsledku vydání hotelu Atlantic došlo ke zmenšení stěžovatelčina majetku (bez ohledu na neplatnost posuzované kupní smlouvy). V tomto smyslu jsou dokonce právní závěry Nejvyššího soudu, který neexistenci škody vyvozoval ze skutečnosti, že se stěžovatelka nikdy nestala vlastníkem hotelu Atlantic, protože vklad do majetkové podstaty nově vznikající akciové společnosti byl absolutně neplatným právním úkonem z důvodu řádně uplatněného restitučního nároku, nesprávné a neodpovídající provedeným důkazům a obsahu spisového materiálu.

39. Jak plyne z provedeného dokazování, majetek státního podniku byl do základního jmění stěžovatelky vložen již ke dni jejího vzniku, tedy k 1. 1. 1991. Stalo se tak ještě před účinností zákona č. 92/1991 Sb. (1. 4. 1991). Výzva k vydání nemovitosti uplatněná 25. 9. 1991 nemohla způsobit neplatnost úkonů spočívajících ve vložení majetku státního podniku do akciové společnosti, jak nesprávně dovozoval Nejvyšší soud. Nejvyšší soud patrně přehlédl, že v dané věci neprobíhala privatizace vložním privatizovaného majetku do obchodní společnosti, nýbrž privatizace majetkové účasti státu na podnikání již existující právnické osoby. U stěžovatelky proběhlo ještě před zahájením privatizace tzv. formální odstátnění. Privatizační projekt zpracovaný podle ustanovení § 9 zákona č. 92/1991 Sb. měl sloužit k určení způsobu převodu majetkové účasti státu ve společnosti na soukromé subjekty, čímž měl být fakticky dovršen

celkový proces privatizace. Na základě tohoto druhu projektů však nedocházelo postupem podle ustanovení § 11 a § 12 zákona č. 92/1991 Sb. k dalším dispozicím s majetkem (např. k jeho vkládání do nově vznikajících akciových společností), ale pouze k dispozicím s akciemi již existujících společností. Na tyto skutečnosti ostatně ve svém rozhodnutí upozorňuje i odvolací soud. Skutečným důvodem nabytí vlastnického práva k hotelu Atlantic bylo rozhodnutí Ministerstva obchodu a cestovního ruchu České republiky, na základě něhož byla nemovitost společně s dalším majetkem vložena k 1. 1. 1991 jako nepeněžitý vklad do základního jmění (dnes základního kapitálu) stěžovatelky. Během procesu privatizace došlo toliko ke změně akcionářské struktury (vlastníků akcií) stěžovatelky. Stěžovatelka byla vlastníkem nemovitosti až do okamžiku jejího vydání, neboť až tímto okamžikem bylo konstituováno vlastnické právo restituentky [viz stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005 (ST 21/39 SbNU 493; 477/2005 Sb. nebo sp. zn. II. ÚS 623/2000 ze dne 30. 4. 2002 (N 55/26 SbNU 99)].

40. Ústavní soud konstatuje, že výše uvedený exces by mohl za určitých okolností znamenat porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces, a ve svém důsledku i neoprávněný zásah do jejích základních práv zaručených čl. 11 Listiny či čl. 1 Dodatkového protokolu. Bylo by tomu tak tehdy, pokud by z těchto ustanovení plynulo právo na kompenzaci za vydání majetku, a obecné soudy by tento aspekt nerozpoznaly a nezohlednily v rámci interpretace ustanovení o náhradě škody. V takovém případě by totiž porušily svoji povinnost poskytnout výše uvedeným základním právům ochranu (čl. 4 Ústavy, čl. 36 odst. 1 Listiny). Ústavní soud nicméně dospěl k závěru, že absence kompenzace za vydání majetku v dané věci k porušení základních práv stěžovatelky vést nemohla.

41. Ústavní soud považuje za klíčové, že k zásahu do vlastnického práva stěžovatelky došlo v důsledku restituce majetku původnímu vlastníkovi. Jak plyne z výše uvedených obecných principů, samotné odnětí majetku vlastníkovi na základě restitučních předpisů a v souladu s nimi nelze pokládat za rozporné s ústavně zaručenými právy povinné osoby. Jedná se totiž o legitimní zásah, který směřuje k odstranění protiprávnosti vzniknuvší za minulého režimu a navrácení věci do původního právního vztahu. I ve vztahu restituce a privatizace se proto vychází ze zásady, že restituční nárok má přednost před privatizací státního majetku. Nelze ani mluvit o vyvlastnění, za něž by náležela náhrada ve smyslu čl. 11 odst. 4 Listiny. Ústavní soud použití tohoto ustanovení v případě restitucí jednoznačně vyloučil (např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 16/93 nebo Pl. ÚS 33/10).

42. V případě legálního a legitimního zásahu do vlastnického práva, jakým je zánik vlastnictví v důsledku restituce, je možno na porušení zmíněného práva usuzovat až v závislosti na státem poskytnuté náhradě či její absenci. O porušení tohoto práva lze mluvit jen v případech, kdy je výše přiznané náhrady či její absence shledána nepřiměřenou, což je třeba posuzovat podle konkrétních okolností každého jednotlivého případu. Při posuzování přiměřenosti je potřeba mít na paměti zásadu, že zmírňování křivd způsobených minulým režimem nesmí způsobovat křivdy nové. Je proto potřeba vyloučit, aby povinné osoby nesly nepřiměřené břemeno za pochybení státu v minulém režimu.

43. Ústavní soud má za to, že logickým důsledkem specifičnosti restituce, na níž mimo jiné nedopadá ustanovení čl. 11 odst. 4 Listiny, je skutečnost, že kompenzace za vydání majetku v zásadě náleží jen tomu, kdo za jeho nabytí vynaložil nějaké

prostředky. Na tyto situace ostatně pamatuje ustanovení § 11 zákona č. 87/1991 Sb., dle něhož má povinná osoba nárok na vrácení částky adekvátně odpovídající zaplacené kupní ceně. Zájem na udržení spravedlivé rovnováhy tedy nevyžaduje, aby bylo při vydání majetku v důsledku restituce kompenzováno jiné zmenšení majetku, než to, které přiměřeně odpovídá prostředkům vynaloženým na jeho získání.

44. Obdobnou situací se Ústavní soud zabýval v nálezu sp. zn. II. ÚS 3035/12 ze dne 5. 3. 2014. V tehdy projednávaném případě byly na základě privatizačního projektu do akciové společnosti vloženy určité nemovitosti, které však již dříve na základě zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, nabyly do vlastnictví obec. Společnost následně žádala po státu náhradu škody, které se však nedomohla. Vzhledem k tomu, že v citovaném případě stěžovatelce nikdy nesvědčilo vlastnické právo, neboť nemovitosti byly do majetku společnosti vloženy neplatně, zkoumal Ústavní soud věc z pohledu čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu. Vzal přitom v úvahu celkový kontext situace stěžovatelky. Zdůraznil, že stěžovatelka vznikla jako obchodní společnost z rozhodnutí vlády v rámci privatizace, přičemž nemovitost byla součástí základního kapitálu, který stát do nově vzniklé akciové společnosti vložil. Stěžovatelka tedy za nemovitost žádné prostředky nevyneřila. Odkázal přitom na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Orel - jednota Hranice proti České republice, kde soud za jeden z relevantních faktorů pro shledání stížnosti zjevně neopodstatněnou považoval, že předmětnou nemovitost stěžovatel získal zdarma. Dále Ústavní soud zohlednil, že vydáním nemovitosti stěžovatelka pozbyla pravděpodobně pouze malou část svého majetku a nebyla uvržena do nějakých zásadních existenčních problémů. Uzavřel, že za daných okolností nebyl ani přes absenci kompenzace zásah do majetkových práv společnosti nepřiměřený. Tyto kritéria lze vztáhnout i na nyní projednávaný případ.

45. Jak již bylo uvedeno, stěžovatelka svůj majetek včetně hotelu Atlantic získala od státu na základě rozhodnutí ministryně obchodu a cestovního ruchu České republiky ze dne 20. 12. 1990, když byl celý majetek státního podniku vložen do jejího základního kapitálu. Na získání nemovitosti tudíž nevyneřila žádné prostředky. Zejména s ohledem na tato specifika nabytí hotelu Atlantic do vlastnictví stěžovatelky má Ústavní soud za to, že v dané věci nebyla narušena spravedlivá rovnováha mezi veřejným zájmem na restituci majetku a imperativem ochrany základního práva jednotlivce na ochranu majetku (srov. též usnesení sp. zn. I.ÚS. 141/11 ze dne 21. 8. 2013, jímž Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatelky, která se po státu domáhala doplacení dlužné částky z důvodu snížení jejího základního kapitálu o hodnotu nemovitosti vydané v restituci). Od doby vznesení restitučního nároku přitom stěžovatelka nemohla být v dobré víře, že může s nemovitostí nakládat jako s vlastní nebo ji zhodnotit prodejem (i v době schvalování privatizačního projektu se na ní již vztahovalo blokační ustanovení podle § 9 zákona č. 87/1991 Sb.). Poznámka o vzneseném nároku byla v privatizačním projektu uvedena, takže o něm byla informována jak společnost samotná, tak nabyvatelé akcí. Vydáním nemovitosti navíc stěžovatelka nebyla uvržena do žádných existenčních problémů (což ani netvrdí).

46. Jestliže tedy stěžovatelka jako akciová společnost za popsanych okolností pozbyla nemovitost, kterou předtím získala od státu v důsledku vložení majetku státního podniku do jejího základního kapitálu, a tato ztráta ji nebyla nijak kompenzována, jedná se o přiměřený zásah do vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny či majetkových práv dle čl. 1 Dodatkového protokolu, a nikoliv o jejich porušení.

47. Ústavní soud proto uzavřel, že obecné soudy v dané věci neměly povinnost dovodit právo na kompenzaci z ustanovení o náhradě škody. Svými rozhodnutími tudíž neporušily základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces, ani žádné jiné její ústavně zaručené právo.

48. Pokud se týká argumentační linie, dle níž byly akcie stěžovatelky v době prodeje nadhodnoceny, Ústavní soud odkazuje na závěry odvolacího soudu, dle něhož stěžovatelka neprokázala vznik takto tvrzené škody, neboť v takovém případě mohli být poškozenými pouze akcionáři a nikoliv společnost samotná. Nelze navíc souhlasit ani s tvrzením stěžovatelky, že cena majetku společnosti uváděná v privatizačním projektu neodpovídala realitě, neboť stěžovatelka o hotel Atlantic „přišla“ až vydáním nemovitosti v roce 2001. Proto bylo případné právo na kompenzaci v tomto řízení možné zkoumat jen z pohledu úbytku stěžovatelčina majetku v důsledku vydání nemovitosti. Jak však Ústavní soud uvedl výše, k tomu došlo ve specifickém kontextu restitucí, přičemž se jednalo o zásah zákonný, legitimní a za daných okolností rovněž přiměřený.

49. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnost zamítl, neboť napadenými rozhodnutími nedošlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky.

P o u č e n í: Proti rozhodnutí Ústavního soud se nelze odvolat

V Brně dne 5. května 2015

Vlasta Formánková
předsedkyně senátu